

สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”
THE STATUS AND ROLES OF THE FEMALE CHARACTERS IN "THE HAND THAT
RULES THE WORLD"

บัญญัติ ใฝ่บุญ^{1*} และปรีดา เกื้อก่ออ่อน²
Bantita Faibun^{1*} and Prida Kueako-on²

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ประพันธ์โดย อีราวดี นวมานนท์ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 เมื่อปี 2538 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ ตัวละครสำคัญฝ่ายหญิง จำนวน 13 ตัว ดังนี้ 1) สะบันงา 2) คุณหญิงศรี 3) แม่เมี้ยน 4) แกละ 5) พริ้มเพรา 6) พริสซิลลา 7) สังเวียน 8) แม่น้อย 9) แม่ใหญ่ 10) เมขลา 11) ปานวาด 12) แม่ตา และ 13) แม่เดือน และวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของตัวละคร

ผลการวิจัย พบทั้งหมด 2 ประเด็น คือ 1) สถานภาพและบทบาทในครอบครัว แบ่งเป็น 1.1) ลูกสาว 1.2) พี่น้อง 1.3) มารดา 1.4) ภรรยา 1.5) ญาติผู้ใหญ่ และ 2) สถานภาพและบทบาทในสังคม แบ่งเป็น 2.1) การศึกษา พบว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกประกอบอาชีพของตัวละครฝ่ายหญิง และ 2.2) คนรับใช้ พบว่า ตัวละครฝ่ายหญิงต้องทำหน้าที่คนรับใช้ที่ดี และปฏิบัติตามคำสั่ง

คำสำคัญ : สถานภาพ, บทบาท, ตัวละครหญิง, วรรณกรรม

Abstract

This research aims to study the status and roles of the main female characters in the novel "The Hand that Rules the World" by Irawadee Nawamanon, published by Na Baanwannagum Press in 1995. The sample group studied was there are 13 main female characters as follows; Khunying Sri Mae Noi. Mae Mien, Kla, Sangwian, Saban Nga, Mae Yai, Primprao, Priscilla, Mekhala, Panwad, Mae Da and Mae Duen, Data analysis based on the conceptual framework of character status and roles.

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, e-mail: S6310789125@pkru.ac.th

The results showed that the status and roles of the 13 female characters in the novel 'The Hand that Rules the World' can be classified in 2 topics as follows; 1) family status and roles: 1.1 daughters 1.2 siblings 1.3 mothers 1.4 wives and 1.5 senior relatives and 2) social status and roles: 2.1 education influences the female character's career choice attitude. and 2.2 servants, who has to obey orders.

Keyword: Status, Role, Female character, Literature

1. บทนำ

วรรณกรรมร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดีโดยทั่วไป มักมีองค์ประกอบที่ผสมผสานกันอย่างได้สัดส่วนจนกลายเป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์ องค์ประกอบเหล่านั้น ได้แก่ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และบรรยากาศ ในบรรดาองค์ประกอบเหล่านี้ ตัวละคร (Character) นับว่าเป็นจุดดึงดูดความสนใจ ความประทับใจของผู้อ่านได้มากกว่าส่วนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะตัวละครเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ หรือเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ผันแปร หรือเกิดปมความขัดแย้งขึ้นทำให้การผูกเรื่องเป็นไปอย่างน่าสนใจ และนำไปสู่จุดหมายปลายทางได้ในที่สุด (วนิดา บำรุงไทย 2544, น. 13)

นวนิยายเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีประเภทหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมอ่านกันอย่างแพร่หลายในยุคปัจจุบัน ซึ่งนวนิยายสร้างขึ้นจากประสบการณ์ และจินตนาการของผู้ประพันธ์ โดยทำให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ ตลอดจนนำเสนอสาระแนวคิดต่าง ๆ ให้แก่ผู้อ่าน ไม่ว่าจะป็นสารประโยชน์ที่ถ่ายทอดผ่านตัววรรณกรรมซึ่งส่งผลต่อสังคม นวนิยายได้รับจำแนกประเภทไว้หลากหลายแนวทาง เช่น นวนิยายแนวสะท้อนสภาพสังคม นวนิยายแนวการเมือง นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน นวนิยายแนวเหนือธรรมชาติ นวนิยายรัก นวนิยายแนวสังคม และนวนิยายแนวอิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น (อัญชลี เจริญดี และ อรจิรา อัจฉริยไพบูลย์, 2563, น. 48)

นวนิยายเรื่อง "คือหัตถ์ครองพิภพ" ของน้ำออบ ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน และได้นำมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 HD ออกอากาศทุกวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ เวลา 20.30 - 22.30 น. "คือหัตถ์ครองพิภพ"

เป็นนวนิยายแนวสังคม มีเรื่องราวที่มาจากชีวิตจริงของนักเขียน และเรื่องราวที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งของผู้หญิงในสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพ ซึ่งการมีเพศสัมพันธ์นั้นผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิ์มากที่สุด ทั้งที่สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ผู้หญิงเข้าไปมีบทบาทอย่างทัดเทียมผู้ชายในแทบทุกเรื่อง แต่สังคมไทยยังไม่ให้การยอมรับในเรื่องนี้ นวนิยายของน้ำออบเป็นการบันทึกเรื่องราวทางพฤติกรรมของตัวละครผู้หญิงไว้อย่างละเอียด ที่จะสะท้อนภาพให้เห็นสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในด้านต่าง ๆ ในสังคมไทยปัจจุบันได้

ตัวละคร นับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนวนิยายที่มีขนาดความยาวมากพอที่ผู้เขียนจะพรรณนาบุคลิกลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครได้ละเอียด ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนตัวละครสมจริงเสมือนมีตัวตน หรือไม่ก็ทำให้เรานึกถึงคนที่เราเคยรู้จัก ในนวนิยายบางเรื่องเราจะจดจำตัวละครได้ดีกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เพราะผู้เขียนทำให้เรารู้สึกชื่นชม หมั่นไส้ สมเพช เป็นต้น ตัวละครนั้น ๆ ได้อย่างน่าอัศจรรย์ อย่างไรก็ตามในโลกอันน่าพิศวงของบันเทิงคดี ตัวละครไม่เพียงแต่เป็นมนุษย์ได้เท่านั้น อาจเป็นสัตว์ เป็นวิญญาณ อมนุษย์ หรือแม้แต่สิ่งของก็ได้แต่สิ่งเหล่านี้จะมีความรู้สึกรู้สึก หรือความนึกคิดแบบมนุษย์ (เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต 2559, น. 13 อ้างถึงจากอิราวดี ไตลังคะ 2543, น. 49)

วรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ตัวละครสำคัญที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง คือ ตัวละครสำคัญฝ่ายหญิง เนื่องจากตัวละครดังกล่าวมีลักษณะที่สมจริง โดดเด่น น่าสนใจ และเป็นตัวละครที่ทำหน้าที่ดำเนินเรื่องเป็นหลัก เป็นตัวละครที่สะท้อนถึงสภาพและบทบาทของผู้หญิงในยุคปัจจุบันอีกด้วย ตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” มีสภาพและบทบาทที่น่าสนใจดังตัวอย่างต่อไปนี้

สภาพทางครอบครัวในประเด็นของสภาพและบทบาทของพี่น้อง

“...รอจนฉันท้องแก่กลับบ้านไปเยี่ยมพี่เยี่ยมหลานก่อน ดูลูกในท้องดี ๆ อย่าคิดมาก ใครที่มันรังแกเราไว้ฉันจะให้มันชดใช้กรรมให้ได้เป็นห่วงพี่มาก แล้วเจอกันนะพี่ สังเวียน น้องของพี่...”

(อิราวดี นวมานนท์ 2538, น. 22)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า สังเวียน มีสภาพของพี่น้อง แสดงถึงบทบาทการให้ความรัก และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยการเขียนจดหมายถึงพี่สาว นั่นคือ สังวร ทำให้เห็นว่าสังเวียนมีความห่วงใยต่อพี่สาว และลูกในท้องของพี่สาว

สภาพทางสังคมในประเด็นของสภาพและบทบาทของเบียด่าง

“...อีแก่ละเดินหน้าตุ้มมาที่เรือนนายยอด แดดร้อนเปรี้ยงปร้าง แต่เมื่อคุณหญิงท่านบัญชา อีแก่ละก็ต้องมาตามคำสั่ง ไม่ก็จะมีแต่เจ็บตัวเจ็บใจ วาจาเสียดสีของคุณหญิงท่านเจ็บแปลบกว่าของใคร...”

(อิราวดี นวมานนท์ 2538, น. 24)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า แม่เมี้ยน มีสถานภาพเป็นเบี้ยล่าง ซึ่งแสดงถึงบทบาทด้านการปฏิบัติ ตามคำสั่งของคุณหญิง กล่าวคือ เมื่อคุณหญิงสั่งให้ไปตามสะบันงา แม่เมี้ยนก็ทำตามคำสั่งของคุณหญิงศรี ซึ่ง แสดงให้เห็นถึงบทบาทการเป็นเบี้ยล่างที่ดีไม่เคยขัดใจคุณหญิงในทุก ๆ ครั้งที่มีคำสั่ง และยังสะท้อนให้เห็นถึง สังคมในอดีตที่มีเบี้ยล่างคอยปรนนิบัติเอาใจใส่เจ้านาย และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ตัวละครที่เป็น “ผู้หญิง” ในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถ์ครองพิภพ” มีลักษณะที่โดดเด่น น่าสนใจ และมีคุณสมบัติตามที่สุภาพสตรีควรมี อีกทั้งยังมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ สถานภาพและบทบาทของตัวละครอีกด้วย ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาสถานภาพและบทบาท มีผู้ศึกษาไว้ อย่างหลากหลาย เช่น สุรีย์ สุวรรณภาค (2529) ศึกษาเรื่อง บทบาทของสตรีในด้านสิทธิทางเพศโดยศึกษาจาก ตัวละครหญิงในนวนิยายไทยช่วงพ.ศ. 2444–2501, เพ็ญแข งามดวงใจ (2541) ศึกษาเรื่อง ผู้หญิงในนวนิยาย ของวิมล ศิริไพบุลย์, อภิวัฒน์ อุดลยพิเชษฐ (2544) ศึกษาเรื่อง “สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงและ ผู้ชายไทยในอดีต: ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน”, ดวงทิพย์ คุ้มมณี (2546) ศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยาย: กรณีศึกษานวนิยายของกิ่งฉัตรปีพ.ศ. 2535–2544 รวม 15 เรื่อง, สมณฑา บุญวัฒน์กุล (2550) ศึกษาเรื่อง ตัวละครหญิงในนวนิยายของบุญเหลือ, ปิ่นหล้า ศิลาบุตร (2551) ศึกษาเรื่องสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม, เจตนิพิฐ ท้าวแก้ว (2559) ศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร จำนวน 7 เรื่อง 8 ตัวละคร, เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต (2559) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสถานภาพและบทบาทผู้หญิงในนวนิยายของณารา, ศรีวิไล พลมณี และสนธิ สัตโยภาส (2562) ศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงจีนในหนังสือรวม เรื่องสั้น “เสียงเพรียกที่กลบเร้นจากแผ่นดินใหญ่”, จุฬาลักษณ์ จันทวงษ์, ภันทิลา กนกาวลี และขวัญชนก นัยเจริญ (2563) ศึกษาเรื่อง เลือดข้นคนจาง: การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของตัวละครที่ส่งผลกระทบต่อระบบความคิด ของสตรีในครอบครัวคนจีนพลัดถิ่น, กรวิภา โพธิ์ไหม และสรารุณี เขียวพฤษ (2563) ศึกษาเรื่อง ศึกษาภาพ สะท้อนการคลุมถุงชน สถานภาพและบทบาทสตรีในนิทานพื้นบ้านจีนเรื่อง “ม่านประเพณี” (梁祝) ฉบับ เดโชบุญชูช่วย, สุริรัตน์ อินทร์รักษ์ และสายรุณ สุนทรโรทก (2563) ศึกษาเรื่อง บทบาทและสถานภาพของตัว ละครในนวนิยายเรื่องบุหงาบาดิก, จตุพร เจริญพรธรรมา, ชญาดา ชูชัยสิงหะกุล และจุไรรัตน์ รัตติโชติ (2563) ศึกษาเรื่อง มัทนะพาธา: สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในมุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ, อัญชลี เจริญดี และ อรจิรา อัจฉริยไพบุลย์ (2563) ศึกษาเรื่อง “สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาสและพรหมลิขิต ของรอมแพง”, วิไลรัตน์ ภามนตรี และกิริติ ธนะไชย (2565) ศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายจุฬามณี เป็นต้น

แม้มีผู้ศึกษาเรื่องลักษณะดังกล่าวไว้บ้างแล้ว แต่การศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญ ฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ยังไม่มีผู้ใดศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ทราบลักษณะสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจถึงสถานภาพและบทบาทของตัวละครมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ”

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดการศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงจากงานวิจัยของ ปิ่นหล้า ศิลาบุตร (2551) เรื่อง “สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม” ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. สถานภาพและบทบาทในครอบครัว
2. สถานภาพและบทบาททางสังคม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาข้อมูลจากหนังสือวรรณกรรมเรื่อง คือหัตถาครองพิภพ ของน้ำออบ จำนวน 355 หน้า จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 จัดพิมพ์เมื่อปี 2538

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 รวบรวม และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 รวบรวมเนื้อหา บทบรรยาย และบทสนทนา ที่เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีที่ปรากฏในนวนิยาย ได้แก่ คุณหญิงศรี แม่น้อย แม่เมี้ยน แกละ สังเวียน สะบันงา แม่ใหญ่ พริ้มเพรา พริศชิลลา เมขลา ปานวาด แม่ตา และแม่เดือน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาท

2.3 วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

2.3.1 สถานภาพและบทบาทในครอบครัว

2.3.1.1 สถานภาพและบทบาทของลูกสาว

2.3.1.2 สถานภาพและบทบาทของพี่น้อง

2.3.1.3 สถานภาพและบทบาทของมารดา

2.3.1.4 สถานภาพและบทบาทของภรรยา

2.3.1.5 สถานภาพและบทบาทของญาติผู้ใหญ่

2.3.2 สถานภาพและบทบาททางสังคม

2.3.2.1 สถานภาพและบทบาทด้านการศึกษา

2.3.2.2 สถานภาพและบทบาทของคนรับใช้

2.4 เขียนรายงานผลการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” เรื่องราวเริ่มต้นในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งเป็นเรื่องราวในช่วงวัยกลางคน จนถึงบั้นปลายชีวิตของ “คุณหญิงศรี” และ “สะบันงา” ล้วนแต่เผชิญกับปัญหาชีวิตที่จึงต้องดิ้นรนทำงานหาเลี้ยงชีพ รับผิดชอบได้ทั้งงานในบ้านและนอกบ้าน

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. สถานภาพและบทบาทในครอบครัว หมายถึง บุคคลที่มีความผูกพันกันในครอบครัว และการรับรู้ของสมาชิกในครอบครัวต่อการดูแลซึ่งกันและกันในทางที่เหมาะสม ประกอบด้วย การให้ความรักความอบอุ่น การให้กำลังใจ การเอาใจใส่ การอบรมสั่งสอน เช่น นางแดงมีสถานภาพเป็นมารดา บทบาทเลี้ยงดูลูก ซาลิสมีสถานภาพเป็นลูก บทบาทเชื่อฟังคำสั่งสอนบิดาและมารดา เป็นต้น ในการศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” พบสถานภาพและบทบาทในครอบครัว ทั้งหมด 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 สถานภาพและบทบาทของลูกสาว พบจำนวน 3 ตัวละคร เช่น

“...แต่ให้ห้วนปานไหนคงไม่เท่าคราวต้องไปปรนนิบัติท่านผู้ใหญ่ ทั้งสูงวัยอีกยังเป็นชาวต่างชาติคนนี้ น้ำตาสะบันงาพร่างพราว อึดอัดใจเสียนัก แต่มานะความดีงามที่แม่อบรมสอนไว้ว่าให้เชื่อฟังผู้ใหญ่...”

(อิราตี นวมานนท์ 2538, น. 39)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า สะบันงา มีสถานภาพเป็นลูกสาว จึงมีบทบาทด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของคนในครอบครัว กล่าวคือ มารดาได้สั่งสอนสะบันงาไว้ว่าต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นบุตรที่ดี คือ ต้องมีความเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดา และมารดาที่ได้อบรมสั่งสอนไว้

“...จึงยังคงดูเป็นเด็กน้อยอารมณ์แรงคิดพี่สาว ในห้องเรียนก็ไม่เอาใจใส่ จนครูหม่อมต้องส่งใบบอกฟ้องมาเสมอ หากเธอก็มีน้ำใจกว้างขวางน่ารักกับคนที่เธอถูกใจ พริ้มเพราะไม่ชอบเรียนดนตรีแต่เพราะเป็นหน้าที่ เธอก็เรียนตามคำสั่งท่านบิดา...”

(อิราตี นวมานนท์ 2538, น. 107-108)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า พริ้มเพรา มีสถานภาพเป็นลูกสาว จึงมีบทบาทด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของคนในครอบครัว กล่าวคือ พริ้มเพราเป็นคนที่ไม่ชอบเรียนดนตรี แต่เธอต้องไปเรียนเพราะเป็นหน้าที่ของเธอ และเธอต้องไปเรียนเพราะเชื่อฟังคำสั่งของบิดา อีกทั้งพริ้มเพราแสดงให้เห็นถึงเป็นบุตรที่มีความกตัญญูต่อบุพการี

“...พริ้มเพราอายุครบสิบสามปี มีทำที่ดูจสาวน้อยเจริญวัยเธอตระหนักในหน้าที่วางตัวดีกับคนทั้งหลาย เป็นที่รักของใครต่อใครทั้งบ้าน เป็นลูกรักคนโปรดของบิดา ชอบสนทนาหาความรู้เรื่องต่าง ๆ กับท่านเจ้าพระยาอยู่เนื่องนิตย์...”

(อิรวดี นวมานนท์ 2538, น. 107)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า พริ้มเพรา มีสถานภาพเป็นลูกสาว จึงมีบทบาทด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของคนในครอบครัว และนำไปใช้ในชีวิตร กล่าวคือ เมื่อพริ้มเพราอายุครบสิบสามปี เธอมีความรับผิดชอบในหน้าที่มากยิ่งขึ้น รู้จักวางตัวในสังคม เป็นที่รักใคร่ของทุก ๆ คน จึงสะท้อนให้เห็นถึงความดีเป็นบุตรที่ดี

1.2 สถานภาพและบทบาทของพี่น้อง พบจำนวน 1 ตัวละคร ได้แก่

“...จดหมายนี้ฝากนายยอดคนรถท่านส่งให้ พี่สังวรอย่าตอบอะไรมาความลับเข้าหูที่สามเราจะลำบาก รอจนฉันท้องแก่กลับบ้านไปเยี่ยมพี่เยี่ยมหลานก่อน ดูลูกในท้องดี ๆ อย่าคิดมาก ใครที่มันรังแกเราไว้ฉันจะให้มันชดใช้กรรมให้ได้ เป็นห่วงพี่มาก แล้วเจอกันนะพี่สังเวียน น้องของพี่...”

(อิรวดี นวมานนท์ 2538, น. 22)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า สังเวียน มีสถานภาพของพี่น้อง ซึ่งแสดงถึงบทบาทการให้ความรัก และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยการเขียนจดหมายถึงพี่สาว นั่นคือ สังวร ทำให้เห็นว่าสังเวียนมีความห่วงใยต่อพี่สาวและลูกในท้องของพี่สาว

1.3 สถานภาพและบทบาทของมารดา พบจำนวน 3 ตัวละคร เช่น

“...ทุกวันเขาเฝ้ามองเธอ ปานวาดเปลี่ยนจากเด็กสาวหน้าใสเป็นหญิงวัยหมอง เธอเหนื่อยจนมองดูน้ำสงสารนักหนา กลับจากทำงานมาเธอก็อาบน้ำลูบตัวเขา ป้อนอาหารเย็นพร้อมบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เจื้อยแจ้ว เสร็จจากดูแลเขาแล้วเธอก็หันกลับไปปรนนิบัติลูก...”

(อิรวดี นวมานนท์ 2538, น. 99)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า ปานวาด มีสถานภาพของมารดา ซึ่งแสดงถึงบทบาทในการเลี้ยงดูโดยการเอาใจใส่ กล่าวคือ หลังจากที่ปานวาดกลับจากทำงานแล้ว เธอยังต้องมาอาบน้ำ และป้อนข้าวให้ลูกของเธอ จึงสะท้อนให้เห็นว่าปานวาดเป็นมารดาที่มีจิตใจดี และมีความโอบอ้อมอารีต่อบุตรของตน

“...ฉันว่าไม่เป็นเรื่อง สะบันงาหน้าเจ้า ไม่เคยเห็นเด็กคนไหนเจียมตัว และรักน้องเหมือนพจน์เลย แม่เดือนเขาอบรมลูกเขาไว้ดีจริงฉันยังเลี้ยงลูกดีสู้ไม่ได้...”

(อิรวดี นวมานนท์ 2538, น. 142)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า แม่เดือน มีสถานภาพเป็นมารดา ซึ่งแสดงถึงบทบาทในการอบรมสั่งสอน กล่าวคือ คนที่เห็นลูกแม่เดือนเขาจะมีความประทับใจในการที่ครอบครัวแม่เดือนอบรมเลี้ยงดูให้ลูกเป็นที่รักใคร่ของทุกคน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นมารดาที่ดี มีความเอาใจใส่ และอบรมสั่งสอนบุพการีให้เป็นคนดีของสังคม

1.4 สถานภาพและบทบาทของภรรยา พบจำนวน 2 ตัวละคร เช่น

“...ทำไม เสียงถามไถ่เย็นเยือก ไม่เคยมีใครขัดใจคุณหญิงศรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานมาให้เธอเป็นใหญ่ดูแลบ้านเรือน พระยาสมิตินุมิ เจ้าคุณเป็นฝรั่ง ขาดความรู้เรื่องการครอบครองเรือนไทย จึงไว้ใจมอบให้ภรรยาเอกดูแลทุกอย่าง...”

(อิรวดี นวมานนท์ 2538, น. 30)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า คุณหญิงศรี มีสถานภาพของภรรยา ซึ่งแสดงถึงบทบาทในการดูแลงานบ้านตามคำสั่งของสามี กล่าวคือ คุณหญิงศรีขาดความรู้ในเรื่องการครอบครองเรือนไทย แต่คุณหญิงศรีต้องทำตามคำสั่งของสามี เพราะสามีไว้ใจให้เธอเป็นคนดูแลบ้านเรือนพระยาสมิตินุมิ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นแม่ศรีเรือนของคุณหญิงศรีที่คอยปรนนิบัติสามีและยังสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในอดีตที่มีกฎระเบียบในสังคมที่เป็นตัวขัดเกลาให้เป็นแบบคุณหญิงศรี

“...ทำไมเราไม่แต่งงานกัน จอง ปีแอร์ ลูกคำที่องุ่นของปานวาด ฉันอยากกลับไปแต่งงานที่เมืองไทย ให้พ่อแม่ให้ศีลให้พรก็เราจดทะเบียนที่ฝรั่งเศสกันก่อน ...”

(อิรวดี นวมานนท์ 2538, น. 96)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า ปานวาด มีสถานภาพของภรรยา ซึ่งแสดงถึงบทบาทในการเป็นภรรยาที่ถูกต้อง กล่าวคือ ปานวาดต้องการทำในสิ่งที่ถูกต้องโดยการแต่งงานกับสามีชาวต่างชาติ แต่ปานวาดต้องการทำให้เป็นไปตามประเพณีและวัฒนธรรมไทยด้วย เธอเป็นคนไทยจึงมีความต้องการที่จะให้พ่อแม่ของเธอรับรู้ และให้ศีลให้พรกับเธอในวันแต่งงาน ซึ่งประเพณีของไทยนั้นการแต่งงานเป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากครอบครัวใดที่มีลูกสาวจะต้องทำให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทำตามกันมา เพราะจะเป็นการให้เกียรติฝ่ายหญิง

1.5 สถานภาพและบทบาทของญาติผู้ใหญ่ พบจำนวน 6 ตัวละคร เช่น

“...หากแม่น้อยแม่ใหญ่ คุณหญิงเติบโตจนเลยวัยออกเรือน ฤเธอจะต้องเป็นสาวแก่ค้ำบ้าน สองแม่เริ่มวิตกกังใหญ่จึงเบาใจกันทั่ว เมื่อมีพระบรมราชโองการขอสตรีมีสกุลมีการศึกษาไปเป็นภรรยาเอกท่านพระยาสมิทธิภูมิ...”

(อิราวดี นวมานนท์ 2538, น. 33)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า แม่น้อย และแม่ใหญ่ มีสถานภาพของญาติผู้ใหญ่ ซึ่งแสดงถึงบทบาทในการเลือกคู่ครองให้กับคุณหญิง กล่าวคือ คุณหญิงเติบโตเหมาะที่จะเป็นครอบครัวแล้ว แม่น้อย และแม่ใหญ่จึงคิดว่าหากไม่หาคู่ครองให้คุณหญิง คุณหญิงจะต้องเป็นสาวแก่ค้ำบ้าน และเวลาต่อมาได้มีพระบรมราชโองการมาขอสตรี ท่านเจ้าสัวเห็นว่าตรงกับสิ่งที่แม่น้อย และแม่ใหญ่คิดไว้ จึงได้ส่งคุณหญิงไปเป็นภรรยาของท่านพระยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการหาคู่ครองที่ผู้ใหญ่จัดหาให้โดยที่เจ้าตัวไม่รู้จักกันมาก่อนในอดีตนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่น่าอึดอัดใจอย่างแพร่หลาย

“...ปัญหาที่โรงเรียนเก่าเคยเรียกร้องให้ไปสอนนักเรียนตามสัญญาตอนทำสัญญารับทุนการศึกษา เมฆลา ก็แก้ด้วยการให้ทุนเด็กนักเรียนชดใช้ เมฆลาอยากสอนในมหาวิทยาลัย ไม่อยากสอนในโรงเรียน...”

(อิราวดี นวมานนท์ 2538, น. 267)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า เมฆลา มีสถานภาพของญาติผู้ใหญ่ ซึ่งแสดงถึงบทบาทในการตอบแทนบุญคุณ กล่าวคือ ก่อนหน้านี้เมฆลาได้มาขอทุนเรียนหนังสือจากแม่เอธิการ และได้สัญญากับแม่เอธิการว่าเธอเรียนหนังสือแล้วมีความรู้พอที่จะเลี้ยงตัวเองได้ เธอจะกลับมาเป็นครูที่โรงเรียนแห่งนี้ แต่ในเวลาต่อมาเธอจบการศึกษาได้เป็นคุณครูแต่เธออยากสอนที่มหาวิทยาลัย เธอเลยเลือกแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการมอบทุนให้แก่ นักเรียน เพราะเธอไม่อยากผิดสัญญาที่เคยกล่าวไว้

2. สถานภาพและบทบาทในสังคม หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลในสังคม ซึ่งได้มาจากการเป็นสมาชิกของสังคม สถานภาพจะทำให้บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ บุคคลคนหนึ่งอาจจะมีหลายสถานภาพก็ได้ เช่น นายทองแดง มีสถานภาพเป็นบิดา เป็นนักรบการโรง และเป็นผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น ในการศึกษา สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” พบสถานภาพและบทบาทในสังคมทั้งหมด 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 สถานภาพและบทบาทด้านการศึกษา พบจำนวน 2 ตัวละคร เช่น

“...ไม่มีนักเรียนคนใดเลยที่รู้ว่า เมฆลาป็นริ้วมาขอทุนคุณแม่เอธิการเรียนหนังสือ เธอรับอาสาทำความสะอาดห้องเรียนห้องสมุดทดแทนค่าวิชาอาหาร และที่พัก โรงเรียนของ

แม่เอธิการรับนักเรียนทั้งประจำ และไปมา ทว่าเด็กประจำอื่น ๆ ก็มักหาโอกาสกลับบ้านบ้าง จะมีก็แต่เมขลาผู้สมัครใจอยู่ในโรงเรียนตลอดเวลา และสัญญากับคุณแม่เอธิการว่า เมื่อวิชาความรู้พอตัว เธอจะกลับมาเป็นครูสอนที่โรงเรียน...”

(อิราวดี นวมานนท์ 2538, น. 139-140)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า เมขลา มีสถานภาพทางสังคม ซึ่งมีบทบาทในด้านการศึกษากล่าวคือ เมขลาได้มาขอทุนเรียนหนังสือจากแม่เอธิการ เธออยากจะเรียนแต่เธอแลกด้วยน้ำใจ โดยการทำความสะอาดห้องเรียน ห้องสมุดทดแทนบุญคุณแก่แม่เอธิการที่ได้ให้ทุนเรียนหนังสือแก่เมขลา และได้สัญญากับแม่เอธิการว่าหลังจากเธอเรียนหนังสือแล้วมีความรู้พอที่จะเลี้ยงตัวเองได้ เธอจะกลับมาเป็นครูที่โรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานภาพทางอาชีพของเธอเปลี่ยนไปตามงานที่เธอเลือก คือ คุณครู

2.2 สถานภาพและบทบาทของเปี้ยล่าง พบจำนวน 2 ตัวละคร เช่น

“...สะบันงาที่นั่งท่องภาษาบนเรือนฝรั่ง อิน้อยรีบวิ่งมาบอกว่าศุกลมา สะบันงาทำที่ไม่ใส่ใจ จนคุณหญิงศรีให้แม่เมี้ยนลงมาตาม จึงเดินก้มหน้าไปเรือนไทย...”

(อิราวดี นวมานนท์ 2538, น. 58)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นว่า แม่เมี้ยน มีสถานภาพเป็นเปี้ยล่าง ซึ่งแสดงถึงบทบาทด้านการปฏิบัติปฏิบัติตามคำสั่งของคุณหญิง กล่าวคือ เมื่อคุณหญิงสั่งให้ไปตามสะบันงา แม่เมี้ยนก็ทำตามคำสั่งของคุณหญิงศรี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทการเป็นเปี้ยล่างที่ดีไม่เคยขัดใจคุณหญิงในทุก ๆ ครั้งที่มีคำสั่ง และยังสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในอดีตที่มีเปี้ยล่างคอยปรนนิบัติเอาใจใส่เจ้านาย และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

6. อภิปรายผลการวิจัย

สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” แบ่งออกเป็น 2 สถานภาพและบทบาท คือ สถานภาพและบทบาทในครอบครัว และสถานภาพและบทบาทในสังคม ดังนี้

1. สถานภาพและบทบาทในครอบครัว เป็นสถานภาพที่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัวซึ่งบุคคลนั้น ๆ มีสถานภาพเป็นบิดา มารดา และมีสถานภาพที่เกี่ยวกับการสมรส เช่น สถานภาพเป็นสามี-ภรรยา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกวิน ชูติมา (2541, น. 1) ได้กล่าวถึงสถานภาพ สรุปได้ว่า สถานภาพ คือ ฐานะ ตำแหน่ง หรือเกียรติยศของบุคคลที่ปรากฏในสังคม เช่น เขามีสถานภาพเป็นผู้เชี่ยวชาญทางโบราณคดี เป็นต้น มีสิทธิหน้าที่ตามบทบาทของบุคคล เช่น เขามีสถานภาพทางครอบครัวเป็นบิดา เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า “สถานภาพ” เป็นตำแหน่งของบุคคล ซึ่งได้มาจากการเป็นสมาชิกของสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะตัวของ

บุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น เช่น มานีสถานะเป็นมารดาของแดง และแดงมีสถานะเป็นบุตรของ มานี เป็นต้น ดังนั้นทุกคนไม่ว่าจะเป็นสมาชิกของสังคมระดับใด ย่อมมีสถานภาพของตนเอง อีกทั้งยัง สอดคล้องกับแนวคิดของดลมนรรัตน์ บากา (2540, น. 7) ได้กล่าวถึงสถานภาพ สรุปได้ว่า เป็นตัวกำหนด บทบาทของบุคคลในสังคม ไม่ว่าจะเป็สถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางอาชีพ เมื่อบุคคล ดำรงตำแหน่งในกลุ่มคน หรือในสังคม บุคคลนั้นย่อมต้องแสดงบทบาทตามตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้น สถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน แต่อย่างไรก็ตามบทบาทของคน ๆ หนึ่งนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอหากมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของคน ๆ นั้นในขณะเดียวกัน หากว่าตำแหน่ง หรือสถานภาพของคน ๆ นั้นยังอยู่ในสถานะเดิม บทบาทและหน้าที่ของคน ๆ นั้นก็จะต้องมีในสภาพเดิมไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลง ได้ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะสถานภาพทางเพศจะต้องมีบทบาทตามสถานภาพของเพศที่ได้กำหนดซึ่งรวมทั้ง สถานภาพของบิดามารดา ล้วนเป็นบทบาทที่จะต้องคงมีอยู่คู่กับสถานภาพต่อไป เช่น บิดา มารดามีหน้าที่ อบรมเลี้ยงดูลูก สามเณรธรรมามีหน้าที่สร้างครอบครัวที่สมบูรณ์

2. สถานภาพและบทบาทในสังคม เป็นสถานภาพที่ได้มาภายหลังด้วยความสำเร็จของบุคคลนั้น ๆ เช่น นักศึกษา ครู แพทย์ ตำรวจ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสกุณา กวินยังยีน (2552, น. 11-12) ได้กล่าวถึงประเภทของสถานภาพไว้ดังนี้ สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด เป็นสถานภาพที่ได้มาโดยอัตโนมัติตั้งแต่ แรกเกิด และเป็นสถานะที่ค่อนข้างถาวรแต่สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดบางสถานภาพจะมีการเปลี่ยนแปลง ตามภาวะกาลที่ล่วงเลยไป และสถานภาพสัมฤทธิ์ เป็นสถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถ การจะได้มาซึ่ง สถานภาพสัมฤทธิ์บางประการจะต้องมีการแข่งขันกัน เช่น อาชีพ การศึกษา เป็นต้น

จากการศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถา ครองพิภพ” ผู้เขียนได้นำเสนอสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 2 สถานภาพและ บทบาท คือ สถานภาพและบทบาทในครอบครัว และสถานภาพและบทบาทในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของปิ่นหล้า ศิลาบุตร (2551) ศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม พบว่า สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญปรากฏ 2 สถานภาพ ได้แก่ สถานภาพและบทบาทในครอบครัว และสถานภาพและบทบาทในสังคม ซึ่งสถานภาพเหล่านี้มีการแบ่งแยกไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่า ปิ่นหล้า ศิลาบุตรได้นำเสนอตัวละครตามลำดับความสำคัญของบทบาทตัวละคร ได้แก่ ตัวละครหลัก ตัวละคร รอง และตัวละครประกอบ ซึ่งตัวละครหญิงจะโดดเด่นไปในด้านลักษณะรูปร่างหน้าตา และบุคลิกภาพ พบว่า ตัวละครหญิงส่วนใหญ่เป็นตัวละครที่มีรูปร่างหน้าตา และบุคลิกภาพดี ซึ่งเป็นลักษณะภายนอกที่ต้องตา ต้องใจผู้พบเห็น การสร้างตัวละครให้มีรูปร่างหน้าตาเช่นนี้ จะมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง แต่ตัวละครที่ หน้าตา และบุคลิกภาพไม่โดดเด่นก็สามารถสร้างความประทับใจได้เช่นกันด้วยพฤติกรรมที่เป็นคนดี มีคุณธรรม เมื่อพิจารณาพฤติกรรม และความคิดที่สะท้อนลักษณะนิสัยตัวละครหญิงแล้ว จะเห็นว่าตัวละคร หญิงจะมีลักษณะที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ผู้เขียนยังสามารถสร้างตัวละครหลักได้อย่างซับซ้อนเสมือน

บุคคลในชีวิตจริง อีกทั้งสมเหตุสมผล และมีความสมจริง จนทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าคุณตัวละครหญิงเหล่านี้เป็นภาพแทนผู้หญิงที่พบเห็นได้ในสังคมทั่วไป

อย่างไรก็ตาม การศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” เป็นการศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครที่เกิดขึ้นตามลำดับเหตุการณ์ในเรื่องราวเท่านั้น เพื่อให้เกิดความรู้ และทัศนคติบางประการจากผู้อ่าน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาสถานภาพและบทบาทตัวละครในเหตุการณ์ต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจแก่ผู้อ่าน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ในครั้งนี้ผู้อ่านที่สนใจเขียนสถานภาพและบทบาทของตัวละครสำคัญในวรรณกรรมสามารถนำองค์ความรู้จากการศึกษาไปสร้างสถานภาพและบทบาทใหม่ ๆ ให้แก่ตัวละครในการแต่งวรรณกรรมเรื่องใหม่ได้

1.2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรม หรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครสำคัญในวรรณกรรมของนักเขียนท่านอื่น

2.2 ควรศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” ในประเด็นอื่น ๆ เช่น การใช้ภาษา กลวิธีการสร้างตัวละคร เป็นต้น

8. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาการวิจัยเบื้องต้นทางภาษาไทย จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 จัดพิมพ์เมื่อปี 2538 โดยเลือกศึกษาแบบเจาะจงตัวละครหญิง จำนวน 13 ตัว ได้แก่ คุณหญิงศรี แม่น้อย แม่เมี้ยน แกละ สังเวียน สะบันงา แม่ใหญ่ พร้มเพรา พรสชิลลา เมขลา ปานวาด แม่ดา และแม่เดือน

งานวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลือจาก ผศ.ปรีดา เกื้อก่ออ่อน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผศ.ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และเป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการวิจัยเบื้องต้นทางภาษาไทย ที่สละเวลาอันมีค่าเพื่อตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งคอยให้คำแนะนำแนวทางในการศึกษาค้นคว้าด้านเนื้อหา เอกสารประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และความช่วยเหลือจากพ่อกับแม่ในการสนับสนุนงบประมาณในการทำงาน จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้มีความสมบูรณ์ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยเล่มนี้จะมีประโยชน์สำหรับผู้สนใจในการศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงในวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในลำดับต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กรวิภา โปธิใหม่ และสรารุณี เขียวพุกข์. (2563). ศึกษาภาพสะท้อนการคลุมถุงชน สถานภาพและบทบาทสตรีในนิทานพื้นบ้านจีนเรื่อง “ม่านประเพณี” (梁祝) ฉบับเดโชบุญชูช่วย. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*. 4(2), 27. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/article/view/246386/167009>
- จตุพร เจริญพรธรรมา, ชญาดา ชูชัยสิงห์กุล และจุไรรัตน์ รัตติโชติ. (2563). มัทนะพาธา: สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในมุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 11(1), 225. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/240010>
- จุฑาลักษณ์ จันทวงษ์, ภัณฑิลา กนกาวลี และขวัญชนก นัยเจริญ. (2563). เลือดชั้นคนจาง: การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของตัวละครที่ส่งผลต่อระบบความคิดของสตรีในครอบครัวคนจีนพลัดถิ่น. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนครสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 15(2), 201. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2565, จาก https://so05.tci-thaijo.org/index/.php/PNRU_JHSS/article/
- เจตนิพิฐ ท้าวแก้ว. (2559). *สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2565, จาก http://www.graduate.cmru.ac.th/core/km_file/437.pdf
- ดวงทิพย์ คุมมณี. (2546). *สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยาย : กรณีศึกษานวนิยายของกิ่งฉัตรปี พ.ศ. 2535-2544*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/142238>
- ปิ่นหล้า ศิลปบุตร. (2551). *สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของปิยะพร คักดีเกษม*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/id/5540997b-c270-49ab-a942-d03db5d4aad6/Fulltext.pdf?attempt=2>

- เพ็ญแข งามดวงใจ. (2541). *ผู้หญิงในวรรณกรรมของวิมล คิริไพบุลย์: เทียบเชิงวิเคราะห์*. [วิทยานิพนธ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2565, จาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php
- วนิดา บำรุงไทย. (2544). *ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิไลรัตน์ งามมนตรี และกิริติ ณะไชย. (2565). *สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายจุฬามณี*. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/1590/1/60010180022.pdf>
- ศรวิไล พลมณี และสนธิ สัตโยภาส. (2562). *สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงเงินในหนังสือรวมเรื่องสั้น “เสียงเพรียกที่กลบเร้นจากแผ่นดินใหญ่”*. *พินเนศวร์สาร*. 15(1), 31-32. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pikanasan/article/view/194302>
- สุมณฑา บุญวัฒน์กุล. (2550). *ตัวละครหญิงในนวนิยายของบุญเหลือ*. [สารนิพนธ์ ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2565, จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tha/Sumontha_B.pdf?fbclid=IwAR1Wh25GV5BH9aceuRidQdRxjOjQD6aTVnNNNvgPTJQOY_53VbbOzZwSb_4
- สุรีย์ สุวรรณภาค. (2529). *บทบาทของสตรีในด้านสิทธิทางเพศ: ศึกษาจากนวนิยายไทย ในช่วง พ.ศ.2444-2501*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/ghuru/article/view/253/187>
- เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต. (2559ก). *การศึกษาสถานภาพและบทบาทผู้หญิงในนวนิยายของฉรรษา*. [วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565, จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/52921173.pdf
- เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต. (2559ข). *การศึกษาสถานภาพและบทบาทผู้หญิงในนวนิยายของฉรรษา*. [วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565, จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/52921173.pdf, อ้างถึงจาก อีราวดี ไตลังคะ. (2543). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิวันท์ อดุลยพิเชษฐ์. (2544). *สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายไทยในอดีต ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน*. [วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/1/121176>

อัญชลี เจริญดี และอรจิรา อัจฉริยไพบุลย์. (2563). สถานภาพและบทบาทตัวละครสำคัญที่ปรากฏ
ในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาสและพรหมลิขิตของรอมแพง. *วารสารมังรายสาร สถาบันภาษาและ
วัฒนธรรมนานาชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 8(2), 47-66. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565,
จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mrsj/article/view/246318/167936>
อิรวดี นวมานนท์. (2538). *คือหัตถ์ครองพิภพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.